

Συζητήστε την περίπτωση της κατασκευής του δρόμου που ενώνει το νομό Λασιθίου με το νομό Χανίων. Το ζήτημα αφορά τους κατοίκους μόνο των δύο νομών ή τους κατοίκους ολόκληρης της Κρήτης; Γιατί;

γ) Υπάρχουν σημαντικά προβλήματα και θέματα κοινά για πολλούς γειτονικούς νομούς, που ενδιαφέρουν χιλιάδες κατοίκους. Η κατασκευή μεγάλων δρόμων, γεφυρών, αεροδρομίων, φραγμάτων, τεχνητών λιμνών και άλλων αναπτυξιακών έργων απευθύνονται σε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού της Ελλάδας. Για το λόγο αυτό η χώρα μας χωρίστηκε σε **13 μεγάλες περιφέρειες**, οι οποίες αποτελούνται από περιοχές με κοινά χαρακτηριστικά κι επομένως έχουν κοινά προβλήματα. Ο περιφερειάρχης, ο οποίος ορίζεται από το κράτος, είναι ο επικεφαλής της περιφέρειας. Οι περιφέρειες της χώρας αποτελούν το τρίτο επίπεδο της διοικητικής διαίρεσης.

Ας συζητήσουμε μαζί για τα μεγάλα περιφερειακά έργα που έγιναν τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας (γέφυρα Ρίου, αεροδρόμιο Ε. Βενιζέλος κ.ά.). Εξυπηρετούν μόνο τους κατοίκους των περιφερειών, στις οποίες υλοποιήθηκαν;

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας επισκεφθούμε τις Αρχές της περιοχής μας (Κοινότητα, Δήμο), αφού πρώτα σε συνεργασία με τη δασκάλα ή το δάσκαλό μας έχουμε ορίσει την ημέρα της επίσκεψης. Θα έχουμε έτοιμο έναν κατάλογο με τα προβλήματα του τόπου μας (δρόμο, γέφυρα κ.ά.), για να τα συζητήσουμε και να βρούμε λύση.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Ιωάννης Καποδίστριας, ο πρώτος Έλληνας Κυβερνήτης

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, πρώτος Κυβερνήτης του νεοελληνικού κράτους μετά την απελευθέρωση από τους Τούρκους, ασχολήθηκε σοβαρά με τη διοίκηση της χώρας.

- Διαμόρφωσε φορολογικό σύστημα
- Ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα, για να βοηθήσει οικονομικά την ανάπτυξη των βιοτεχνιών
- Ίδρυσε πολλά σχολεία
- Οργάνωσε τα δικαστήρια
- Βοήθησε στην ανάπτυξη της γεωργίας

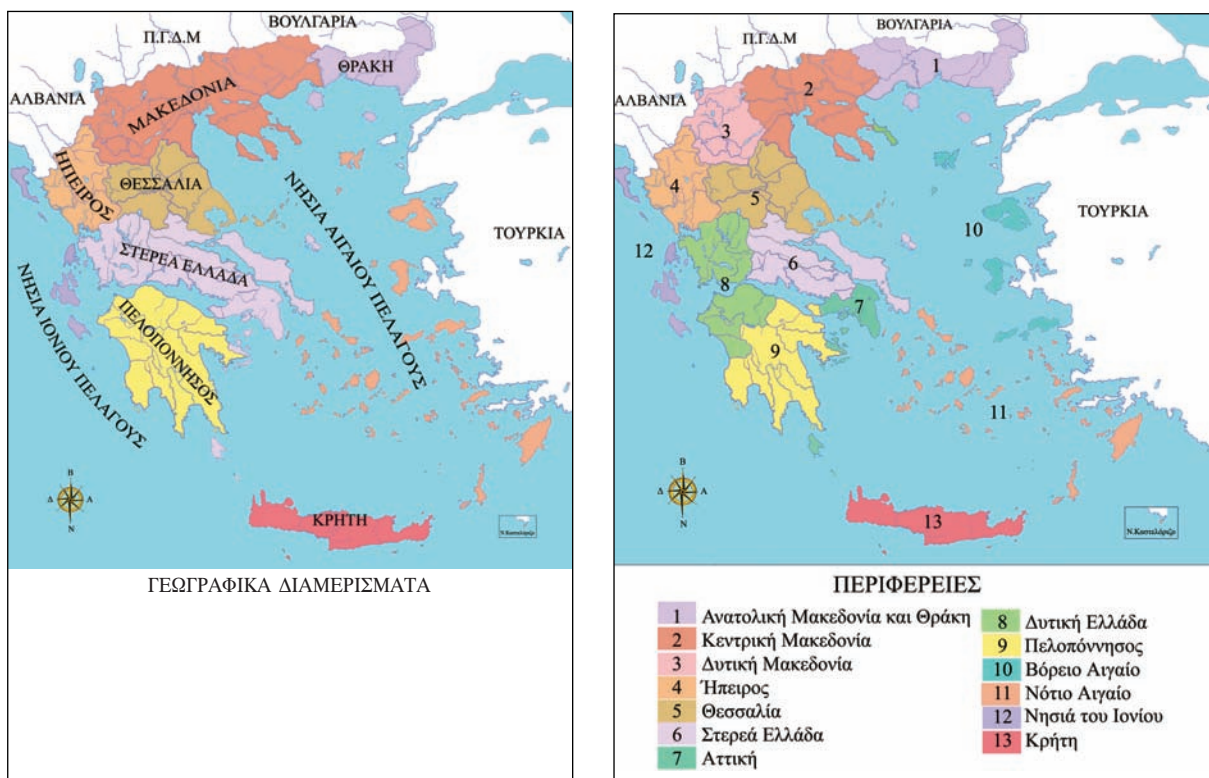
Δυστυχώς δεν κατάφερε να ολοκληρώσει το έργο του, επειδή δολοφονήθηκε στις 25 Σεπτεμβρίου 1831. Οι οργανωτικές του ικανότητες και η πολιτική και κοινωνική του σκέψη τον καθιέρωσαν ως μία από τις μεγαλύτερες μορφές της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας.

Οι συγγραφείς

Τα γεωγραφικά διαμερίσματα και οι περιφέρειες της Ελλάδας

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- για τα γεωγραφικά διαμερίσματα και τις περιφέρειες της χώρας μας

Εικόνα 34.1: Πολιτικοί χάρτες Ελλάδας

Γεωγραφικά Διαμερίσματα της Ελλάδας

Ας παρατηρήσουμε τους δύο πολιτικούς χάρτες της χώρας μας που φαίνονται στην εικόνα 34.1. Τα τμήματα, στα οποία είναι χωρισμένη η πατρίδα μας, έχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ τους. Ας συζητήσουμε γιατί.

Στη χώρα μας υπάρχουν μεγάλες περιοχές, οι οποίες έχουν ορισμένα ιδιαίτερα γεωγραφικά και ιστορικά στοιχεία. Η Πελοπόννησος ή Μοριάς, όπως είναι γνωστή από την ιστορία, είναι η περιοχή της πατρίδας μας που συνδέεται με την υπόλοιπη Ελλάδα με τον Ισθμό της Κορίνθου. Η Μακεδονία είναι η περιοχή, όπου έζησε ο Μέγας Αλέξανδρος. Τις περιοχές αυτές τις ονομάζουμε **γεωγραφικά διαμερίσματα**.

Συζητήστε μεταξύ σας και βρείτε παρόμοια χαρακτηριστικά στοιχεία και των υπόλοιπων γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας μας: της Στερεάς Ελλάδας, της Θεσσαλίας, της Ηπείρου, της Θράκης, των νησιών του Αιγαίου πελάγους, της Κρήτης και των νησιών του Ιονίου πελάγους.

Περιφέρειες της Ελλάδας

Για την καλύτερη οργάνωση της ζωής των Ελλήνων, το κράτος χώρισε τη χώρα μας σε **περιφέρειες**. Ο χωρισμός αυτός έχει γίνει με βάση: α) τα κοινά γεωμορφολογικά, κλιματικά και άλλα στοιχεία που επικρατούν σε συγκεκριμένες περιοχές και β) τις οικονομικές ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες των περιοχών πραγματοποιούνται διάφορα έργα. Κάθε περιφέρεια έχει τη δική της διοίκηση με επικεφαλής τον περιφερειάρχη, ο οποίος είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης και σε συνεργασία με αυτήν συντονίζει τα μεγάλα έργα που γίνονται στην περιφέρειά του.

Ας βρούμε μαζί από το δεύτερο χάρτη της εικόνας 34.1 τις περιφέρειες της πατρίδας μας και ας τις ονομάσουμε.

Παρατηρήστε τους δύο χάρτες της εικόνας 34.1 και βρείτε ποια γεωγραφικά διαμερίσματα και ποιες περιφέρειες της χώρας ταυτίζονται γεωγραφικά.

Γεωγραφικά διαμερίσματα

Πελοπόννησος, Στερεά Ελλάδα,
Ήπειρος, Θεσσαλία, Μακεδονία,
Θράκη, Νησιά Αιγαίου, Κρήτη,
Νησιά Ιονίου

Περιφέρειες

Ανατολική Μακεδονία και Θράκη,
Κεντρική Μακεδονία,
Δυτική Μακεδονία,
Ήπειρος, Θεσσαλία, Δυτική Ελλάδα,
Αττική, Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος,
Βόρειο Αιγαίο, Νότιο Αιγαίο, Νησιά
Ιονίου, Κρήτη

Έχουμε μιλήσει για τις κοινότητες, τους δήμους, τους νομούς και τις περιφέρειες της χώρας μας. Ας εξετάσουμε πώς όλοι αυτοί οι φορείς διοίκησης θα πρέπει να συνεργάζονται για τη σωστή αντιμετώπιση των προβλημάτων μας και για την ανάπτυξη της πατρίδας μας.

Η Αττική αποτελεί από μόνη της μία από τις 13 περιφέρειες της χώρας μας.

Συζητήστε τους λόγους, οι οποίοι υποχρέωσαν το κράτος να ορίσει την Αττική ως μία περιφέρεια.

Γεωγραφικό γλωσσάριο

Γεωγραφικό διαμέρισμα: μια περιοχή με τα δικά της γεωγραφικά και ιστορικά χαρακτηριστικά.

Περιφέρεια: μια μεγάλη περιοχή με τη δική της διοικητική οργάνωση

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Θα είχε ενδιαφέρον να βρούμε την ιστορική προέλευση των ονομάτων των γεωγραφικών διαμερισμάτων της χώρας μας. Ορισμένα από αυτά έχουν και άλλες ονομασίες. Ας προσπαθήσουμε να βρούμε μερικές από αυτές.

9

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Η αυτοδιοίκηση του Αγίου Όρους

Η Χερσόνησος του Αγίου Όρους (η χερσόνησος του Άθω) είναι τόπος απομόνωσης και προσευχής για πολλούς μοναχούς, ερημίτες και προσκυνητές. Στο παρελθόν υπήρχαν εκεί 180 μοναστήρια, στα οποία οι Βυζαντινοί αυτοκράτορες και οι Τούρκοι κατακτητές αναγνώριζαν το δικαίωμα της αυτοδιοίκησης. Σήμερα στη μοναστική πολιτεία του Αγίου Όρους λειτουργούν 20 μονές με 1.850 μοναχούς.

Η έδρα της τοπικής εξουσίας, του "Πρωτάτου", είναι στις Καρυές. Εκεί συνεδριάζει η Ιερά Επιστοασία, που αποτελείται από 20 εκπροσώπους των μονών, οι οποίοι αποφασίζουν για όλα τα θέματα που απασχολούν τα μοναστήρια. Το λιμανάκι της Δάφνης συνδέει το Άγιον Όρος με την Ουρανούπολη. Πλήθος επισκεπτών προσέρχεται κάθε μέρα. Άδεια εισόδου όμως παίρνουν μόνο οι άνδρες. Η "Ιερά Επιστοασία", σύμφωνα με τη παράδοση, δεν επιτρέπει την είσοδο γυναικών. Οι προσκυνητές έρχονται για να προσευχηθούν, να προσκυνήσουν ιερά κειμήλια, να απολαύσουν βυζαντινούς ύμνους, αλλά και την ομορφιά της φύσης, ακόμα και για να μελετήσουν στις βιβλιοθήκες σπάνια ιστορικά έγγραφα από την εποχή του Βυζαντίου.

Στο Άγιον Όρος, που ονομάζεται και "Περιβόλι της Παναγίας" (γιατί εδώ λατρεύεται η Παναγία), η μαγεία της φύσης είναι μοναδική. Το τοπίο είναι γαλήνιο, ξεκουράζει και ανυψώνει την ψυχή του ταξιδιώτη προσκυνητή.

Οι συγγραφείς

Οι νομοί της Ελλάδας

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- τους νομούς της χώρας μας, τις πρωτεύουσές τους και τις γνωστότερες πόλεις τους

Εικόνα 35.1: Πολιτικός χάρτης της Ελλάδας

Ο παραπάνω χάρτης παρουσιάζει τους νομούς της χώρας μας. Χρησιμοποιήστε τους χάρτες της εικόνας 34.1 του προηγούμενου μαθήματος, για να βρείτε τους νομούς κάθε γεωγραφικού διαμερίσματος και κάθε περιφέρειας. Ποιοι νομοί ανήκουν σε περιφέρεια διαφορετική από το γεωγραφικό διαμέρισμά τους;

Κεφάλαιο 35ο

Η Ελλάδα έχει 51 νομούς. Η διοίκηση, δηλαδή ο νομάρχης, το νομαρχιακό συμβούλιο και το νομαρχιακό ταμείο, εδρεύει στην πρωτεύουσα του νομού, όπου βρίσκονται και οι νομαρχιακές υπηρεσίες. Σκοπός της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης είναι να συντηρεί και να εκτελεί δημόσια και κοινωφελή έργα, καθώς επίσης να συντηρεί και να διαχειρίζεται κρατικά κτίρια, μηχανήματα και αυτοκίνητα. Το νομαρχιακό συμβούλιο σχεδιάζει τα προγράμματα για τα δημόσια έργα.

Η πρωτεύουσα είναι συνήθως η μεγαλύτερη πόλη και σ' αυτήν βρίσκονται το νοσοκομείο, η αστυνομία, η πυροσβεστική και οι δικαστικές αρχές. Στην πρωτεύουσα παρατηρείται η μεγαλύτερη εμπορική κίνηση του νομού.

Ας συζητήσουμε μαζί με ποιους τρόπους ο νομάρχης θα πρέπει να συντονίζει τις υπηρεσίες, ώστε όλοι οι κάτοικοι του νομού (ακόμη και όσοι δεν μπορούν να επισκέπτονται την πρωτεύουσα) να εξυπηρετούνται.

Στο χάρτη της τάξης σας σημειώνονται οι πρωτεύουσες των νομών. Βρείτε ποιες από αυτές έχετε συναντήσει στην ελληνική ιστορία.

Σε κάθε νομό, εκτός από την πρωτεύουσα, υπάρχουν και άλλες μεγάλες πόλεις, οι οποίες παρουσιάζουν τουριστικό και εμπορικό ενδιαφέρον. Μερικές από αυτές είναι το Γύθειο, το Αργίνο, το Άργος, η Θήβα κ.ά. Μικρότερες αλλά με μεγάλη σπουδαιότητα είναι η Ορεστιάδα, η Σαμοθράκη, η Πτολεμαΐδα, η Καλαμπάκα, οι Δελφοί, η Ολυμπία, η Επίδαυρος κ.ά.

Ας βρούμε σε ποιο νομό βρίσκονται οι πόλεις που προαναφέραμε. Ποιο σπουδαίο στοιχείο (ιστορικό, τουριστικό ή εμπορικό) έχει να παρουσιάσει κάθε μία από αυτές;

Εικόνα 35.2: Αρχαίο θέατρο Επιδαύρου

Η Πολιτεία σας έχει αναθέσει να σχεδιάσετε τον εθνικό δρόμο που θα συνδέει την Αλεξανδρούπολη με το Γύθειο. Από ποιες πρωτεύουσες νομών θα περάσει ο δρόμος; Ποιους αρχαιολογικούς τόπους θα αναφέρετε με πινακίδες κατά μήκος της διαδρομής;

Ας εντοπίσουμε τώρα στο χάρτη σε ποια περιφέρεια βρίσκονται οι πόλεις της προηγούμενης παραγράφου.

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Χωριζόμαστε σε εννέα ομάδες, όσα είναι και τα γεωγραφικά διαμερίσματα της χώρας μας. Με την ομάδα μας σχεδιάζουμε τους νομούς κάθε διαμερίσματος αναγράφοντας το όνομά του, την πρωτεύουσα και τις κυριότερες πόλεις. Ζωγραφίζουμε το σχέδιό μας και το κρεμάμε στους τοίχους της τάξης.

Θράκη

Νομός	Πρωτεύουσα
Έβρου	Αλεξανδρούπολη
Ροδόπης	Κομοτηνή
Ίανθης	Ίάνθη

Ήπειρος

Νομός	Πρωτεύουσα
Ιωαννίνων	Ιωάννινα
Θεσπρωτίας	Ηγουμενίτσα
Πρέβεζας	Πρέβεζα
Άρτας	Άρτα

Θεσσαλία

Νομός	Πρωτεύουσα
Λάρισα	Λάρισα
Τρικάλων	Τρίκαλα
Καρδίτσας	Καρδίτσα
Μαγνησίας	Βόλος

Πελοπόννησος

Νομός	Πρωτεύουσα
Αχαΐας	Πάτρα
Κορινθίας	Κόρινθος
Αργολίδας	Ναύπλιο
Αρκαδίας	Τρίπολη
Ηλείας	Πύργος
Μεσσηνίας	Καλαμάτα
Λακωνίας	Σπάρτη

Νησιά Ιονίου πελάγους

Νομός	Πρωτεύουσα
Κέρκυρας	Κέρκυρα
Λευκάδας	Λευκάδα
Κεφαλληνίας	Αργοστόλι
Ζακύνθου	Ζάκυνθος

Μακεδονία*

Νομός	Πρωτεύουσα
Δράμας	Δράμα
Καβάλας	Καβάλα
Σερρών	Σέρρες
Κιλκίς	Κιλκίς
Θεσσαλονίκης	Θεσσαλονίκη
Χαλκιδικής	Πολύγυρος
Πέλλας	Έδεσσα
Ημαθίας	Βέροια
Πιερίας	Κατερίνη
Φλώρινας	Φλώρινα
Καστοριάς	Καστοριά
Κοζάνης	Κοζάνη
Γρεβενών	Γρεβενά

* Το Άγιο Όρος αποτελεί ξεχωριστό αυτοδιοίκητο τμήμα με πρωτεύουσα τις Καρυές.

Στερεά Ελλάδα - Εύβοια

Νομός	Πρωτεύουσα
Ευρυτανίας	Καρπενήσι
Φθιώτιδας	Λαμία
Αιτωλοακαρνανίας	Μεσολόγγι
Φωκίδας	Άμφισσα
Βοιωτίας	Λιβαδιά
Εύβοιας	Χαλκίδα
Αττικής	Αθήνα

Νησιά Αιγαίου πελάγους

Νομός	Πρωτεύουσα
Λέσβου	Μυτιλήνη
Χίου	Χίος
Σάμου	Σάμος
Κυκλάδων	Ερμούπολη
Δωδεκανήσου	Ρόδος

Κρήτη

Νομός	Πρωτεύουσα
Χανίων	Χανιά
Ηρακλείου	Ηράκλειο
Ρεθύμνης	Ρέθυμνο
Λασιθίου	Άγιος Νικόλαος

Η αγροτική παραγωγή στην Ελλάδα

Στο κεφάλαιο αυτό θα μάθετε:

- ❖ τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στη χώρα μας
- ❖ τις περιοχές της παραγωγής τους

Εικόνα 36.1: Χάρτης παραγωγής προϊόντων της Ελλάδας

Παρατηρήστε το χάρτη παραγωγής προϊόντων της Ελλάδας (εικόνα 36.1) και εντοπίστε τους νομούς, στους οποίους παράγονται τα τρία κυριότερα αγροτικά προϊόντα της χώρας μας: τα εσπεριδοειδή, οι ελιές και τα σταφύλια.

Στην Ελλάδα η αγροτική παραγωγή αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της οικονομίας. Η παραγωγή αυτή εξαρτάται από τη μορφολογία και τη σύνθεση του εδάφους, καθώς και από το κλίμα κάθε περιοχής.

Βρείτε προϊόντα που παράγονται στα χωριά της Πίνδου και προϊόντα της Θεσσαλικής πεδιάδας. Ποια είναι τα γεωμορφολογικά και κλιματολογικά χαρακτηριστικά που καθορίζουν την καλλιέργειά τους;

Τα κυριότερα αγροτικά προϊόντα που παράγονται στη χώρα μας είναι: δημητριακά, ελιές-λάδι, σταφύλια-κρασί, εσπεριδοειδή, βιομηχανικά φυτά (καπνά, βαμβάκι, τεύτλα), λαχανικά. Πολλά από αυτά οι αγρότες μας με τη χρήση σύγχρονων μηχανημάτων τα τυποποιούν και τα εξάγουν και σε άλλες χώρες. Οι οργανωμένες εξαγωγές αγροτικών προϊόντων βοηθούν πολύ στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Εικόνα 36.2: Τρύγος στην Πάρο

Ας συζητήσουμε μαζί για το ρόλο των αγροτικών συνεταιρισμών στην αύξηση της παραγωγής και στην καλύτερη διακίνηση των παραγόμενων προϊόντων.

Η αγροτική παραγωγή δεν είναι πάντα εξασφαλισμένη. Πολλές φορές κακές καιρικές συνθήκες, ανομβρία ή διάφορες ασθένειες που πλήττουν τα φυτά καταστρέφουν τα προϊόντα και δημιουργούν στους παραγωγούς σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Στα προβλήματα αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και τις δυσκολίες που συναντούν οι αγρότες-παραγωγοί, οι οποίες έχουν να κάνουν με την πώληση των προϊόντων τους και τις υψηλές τιμές των φυτοφαρμάκων, των λιπασμάτων και των αγροτικών μηχανημάτων.

Το κράτος, για να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα, έχει δημιουργήσει οργανωμένες υπηρεσίες, όπως είναι η Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΠΑΣΕΓΕΣ), το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, η Αγροτική Τράπεζα, ο Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.) κ.ά., οι οποίες βοηθούν οικονομικά και συμβουλευτικά τους αγρότες.

Εικόνα 36.3α: Παλιός τρόπος καλλιέργειας της γης

Εικόνα 36.3β: Σύγχρονος τρόπος καλλιέργειας της γης

Κεφάλαιο 36ο

Η χρήση των σύγχρονων αγροτικών μηχανημάτων βοηθά τον Έλληνα αγρότη να παράγει πολλά και καλά προϊόντα. Ειδικά σήμερα που ο αγροτικός πληθυσμός έχει μειωθεί, η μηχανοποίηση της παραγωγής διευκολύνει, ώστε να παράγονται μεγάλες ποσότητες γεωργικών προϊόντων.

Ας συζητήσουμε μαζί τι πρέπει να προσέχει ο Έλληνας αγρότης, ώστε τα αγροτικά μας προϊόντα να είναι ανταγωνιστικά στις διεθνείς αγορές. Μήπως μεταξύ των άλλων θα πρέπει να ασχοληθεί περισσότερο με τις βιολογικές καλλιέργειες, αφού, όπως είναι γνωστό, τα βιολογικά προϊόντα έχουν μεγαλύτερη ζήτηση;

Πολλές φορές οι αγρότες χρησιμοποιούν μεγάλες ποσότητες χημικών ουσιών με σκοπό την ταχεία παραγωγή περισσότερων και ευπαρουσίαστων προϊόντων. Αυτή η ενέργειά τους μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα τόσο στους ίδιους όσο στη γη και στους καταναλωτές των προϊόντων.

Ας συζητήσουμε μαζί για τα προβλήματα αυτά και ας προσπαθήσουμε να βρούμε τρόπους μείωσής τους. Τι θα προτείναμε, ώστε και οι παραγωγοί και οι καταναλωτές να απολαμβάνουν καλή ποιότητα ζωής χωρίς να καταστρέφουν το έδαφος;

Ομαδική δραστηριότητα (προαιρετική)

Ας υποθέσουμε ότι αποτελούμε έναν αγροτικό συνεταιρισμό οινοπαραγωγών και ας φτιάξουμε μια διαφημιστική αφίσα, για να προωθήσουμε τα καλά κρασιά μας.

Αν θέλεις, διάβασε κι αυτό...

Το ελληνικό λάδι...

Η ελιά και το λάδι είναι άμεσα συνδεδεμένα με την καθημερινή ζωή των Ελλήνων από τα αρχαία χρόνια. Ευρήματα στην Κρήτη και τη Βοιωτία μάς δηλώνουν ότι η ελαιοκαλλιέργεια ήταν γνωστή από τον 15ο αιώνα π.Χ.. Μικρές ποσότητες καρπού ελιάς βρέθηκαν μέσα σε αγγεία στα ανάκτορα της Ζάκρου στην Ανατολική Κρήτη. Μέσα σε δεξαμενή νερού βρέθηκαν ελιές, οι οποίες είχαν ακόμη τη σάρκα τους, πράγμα που οφείλεται στις ευνοϊκές συνθήκες διατήρησης.

Η ελιά ήταν το σύμβολο της ειρήνης, της ευημερίας και της γονιμότητας. Ήταν τόσο πολύτιμη, ώστε οι νικητές των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων κέρδιζαν τον κότινο, ένα στεφάνι ελιάς. Ο Ιπποκράτης μιλούσε συνεχώς για τις ευεργετικές ιδιότητες του ελαιόλαδου και οι αρχαίοι Έλληνες άλειφαν το σώμα τους με λάδι ελιάς για περιποίηση και υγεία. Σήμερα οι επιστήμονες τονίζουν τη μεγάλη αξία του λαδιού στη διατροφή μας.

Οι συγγραφείς